

HUMANIZM EKOLOGICZNY FILOZOFICZNĄ PODSTAWĄ PROCESU SOCJALIZACJI DLA KULTURY FIZYCZNEJ W XXI WIEKU

W artykule zastosowano strukturę problemową: pierwszą część poświęcono humanizmowi ekologicznemu, jako filozoficznej podstawie procesu socjalizacji (w ujęciu twórcy tego pojęcia – profesora filozofii Henryka Skolimowskiego, który założył pierwszą na świecie Katedrę Filozofii Ekologicznej na Politechnice Łódzkiej), drugą część poświęcono procesowi socjalizacji uduchowionego *homo creator* dla kultury fizycznej. Podstawę źródłową stanowią źródła drukowane, jakie stanowią dzieła autorskie Henryka Skolimowskiego oraz opracowania naukowe, które bezpośrednio i pośrednio związane są z rozumieniem hermeneutycznym wyjaśnianej problematyki.

Humanizm ekologiczny filozoficzną podstawą procesu socjalizacji

Henri Bergson jest jednym z prekursorów filozofii ekologicznej, ponieważ wprowadził ideę „ewolucji twórczej”, „ja głębokiego”, tożsamego z wewnętrznym doświadczeniem trwania, którą uzasadnił Pierre Teilhard de Chardin. Filozofia ekologiczna czerpie inspiracje z jego idei ewolucji oraz z – jak to ujął Henryk Skolimowski – faktu wyczerpania się filozofii pozytywistycznej¹. Skolimowski wyjaśnił, że na przełomie XX/XXI wieku rozwija się nowa idea postępu jako konieczność historyczna, w efekcie której rozwój realizuje się zarówno mechanicystycznym nurtem wiedzy pozytywnej i racjonalizmu (w myśl imperatywów metodologii atomizującej wiedzę: kontrola, manipulacja, wydajność, konkurencja, reifikacja), jak i dzięki nowemu nurtowi ekologicznemu, który jest nurtem ewolucyjnym, transcendentальnym, holistycznym² – z naczelną wartością czci dla życia (rewerencja). Ta nowa jakość ma służyć procesowi kreowania świadomości ekologicznej – sakralnej, du-

1 H. Skolimowski (1993) *Nadzieja matką mądrych*. Łódź, s. 20, 85.

2 *Holos (gr.)* – cały. Po raz pierwszy pojęcie „holizm” zastosował Jean Ch. Smuts (1870-1950) w książce pt. *Holizm i ewolucja*. Zapoczątkował teorię rozwoju, zgodnie z którą całość nie jest sumą części, lecz świat podlega ewolucji, dzięki której powstają coraz nowsze jakości – całości.

chowej, transcendentnej, holistycznej i jest związana z procesem przejścia od rozumu analitycznego i pragmatycznego do ekologicznego. Świadomość mechanicystyczna jest ateistyczna (manipuluje i eksploatuje), natomiast świadomość ekologiczna ma wymiar duchowy i jest filozofią życia mądrego, godnego, integralnego, związanego ze zdrowym stylem życia.

Henryk Skolimowski wyraził, że jego filozofia jest formą filozofii post – post – modernistycznej, wyrażonej w formie pozytywnej³, równowaga ekologiczna jest związana z równowagą człowieczeństwa. W myśl humanizmu ekologicznego wszechświat jest domem człowieka, rzeczywistość fizykalna jest holistyczna⁴, a humanizm ekologiczny stanowi implikację filozofii ekologicznej⁵, która składa się z kosmologii (teoria bytu), eschatologii (doktryny przeznaczenia świata i osoby ludzkiej), etyki (reguł postępowania). Podstawowa teza humanizmu ekologicznego ujmuje świat jako sanktuarium, a wiedza ma być łącznikiem pomiędzy ludźmi i twórczymi siłami ewolucji⁶.

Skolimowski uzasadnił, że oddzielenie faktów od wartości, człowieka od wiedzy, zjawisk fizycznych od wszystkich „innych” zjawisk zaowocowało atomizacją świata fizycznego – także ludzkiego. Określił trzy podstawowe i różne zarazem systemy myślowe, które współtworzą klimat etyczny przełomu XX i XXI wieku. Są to: postmodernizm (etyka skrajnego relatywizmu), panteknizm („etyka maszyny”, nauka i technika w służbie kapitalizmu, maksymalnej wydajności i konkurencji), światopogląd religijny (z niedocenioną według Skolimowskiego etyką św. Franciszka z Asyżu)^{7,8}. Trzeba dodać, że w ujęciu ekologicznym relatywizm i cynizm nie są wartościami. Ale w ogólnej tendencji kultury postmodernizmu – jak to metaforycznie określił P. K. Feyerabend – realizuje się anarchizm metodologiczny *anything goes* i wszystko jest jednakowo usprawiedliwione lub jednakowo nieuzasadnione⁹.

Rozważając główne nurty etyczne dla XXI wieku (człowiek na miarę boga, człowiek na miarę człowieka, człowiek na miarę maszyny) Skolimowski zastanawia się dlaczego chrześcijaństwo podążyło drogą św. Tomasza z Akwinu, a nie drogą św. Franciszka z Asyżu. Postuluje ekologiczną etykę globalną – człowieka na miarę ewolucji, na miarę życia, na miarę Kosmosu, podkreślając, że stan środowiska stanowi rezultat ludzkiego sposobu myślenia i uznawanej hierarchii wartości. Jest więc odzwierciedleniem stanu ducha ludzkiego. Człowiek ekologiczny w ujęciu Skolimowskiego jest „tworem

3 H. Skolimowski (1999) *Wizje Nowego Millennium*. Kraków, s. 89.

4 D. Kiełczewski (2001) *Ekologia społeczna*. Białystok, s. 69.

5 H. Skolimowski, J.K. Górecki (2003) *Zielone oko Kosmosu. Wokół ekofilozofii w rozmowie i esejach*. Wrocław, s. 44.

6 H. Skolimowski (1993) *Filozofia żyjąca. Eko – filozofia jako drzewo życia*. Warszawa, s. 80.

7 H. Skolimowski (1991) *Medytacje o prawdziwych wartościach człowieka, który poszukuje sensu życia*. Wrocław, s. 20.

8 H. Skolimowski (2007) *Geniusz światła a świętość życia*. Warszawa, s. 84-85.

9 P.K. Feyerabend (2001) *Przeciw metodzie*. Wrocław, s. 5.

postindustrialnej świadomości; istotą świadomą swej duchowości i dążącą do jej zrealizowania poprzez spotęgowanie swych wrażliwości; istotą arystokratyczną, która uznaje, że bogactwo ducha jest jedyną wartością, którą możemy posiadać; istotą rozumiejącą swe miejsce w planie Kosmosu, z którym pozostaje w stanie symbiozy, a nie w stanie ciągłej wojny; istotą objawiającą rewerencję dla życia i wartości, które ewolucja stworzyła przez miliardy lat swego istnienia”¹⁰.

Skolimowski wyjaśnił, że kultura ekologiczna, idea rozwoju zrównoważonego (*sustainable development*), a więc specyficznego dla danego regionu (rozwoju proekologicznego) nie może być oderwana od życia. Jest nadzieją XXI wieku¹¹, ponieważ społeczeństwo technologiczno-informatyczne nie uczy mądrości (a racjonalizm pozytywistyczny jest przyziemny, opiera się na wartościach „szkiełka i oka”). Poza tym ogólna wulgaryzacja społeczeństwa sprawia, że trzeba ochraniać takie wartości jak: prawda, piękno, dobro oraz człowieka, w którym jest Iskra Boża (sakralność potencjalna)¹². Dlatego podkreślił, że wychowanie jako społeczne przedsięwzięcie cywilizacyjne ma służyć jakości życia¹³ oraz wyzwoleniu z destrukcyjnego myślenia, zwłaszcza relatywizmu moralnego, który jego zdaniem jest chorobą społeczeństwa ogólnej tendencji kultury postmodernizmu. Według Skolimowskiego w XXI wieku edukacja ma docenić wiedzę filozoficzną i nie powinna łączyć się z elektroniką (społeczeństwo informatyczne stanowi kolejną iluzję), lecz promować zdrowy styl życia¹⁴. Podkreślił, że trzeba dotrzeć do wnętrza istot ludzkich, bowiem człowiek ekologiczny to nie „zwierzę racjonalne”, lecz uduchowiony *homo creator*.

Ponieważ ewolucja polega na rozumieniu bogactwa kontekstów oraz ich ustawicznym pogłębianiu Henryk Skolimowski wyjaśnił, że jest peanem na cześć twórczości, jak również całego Kosmosu w jego procesie stawania się. Podkreślił, że mądrość, to przyjaźń z Kosmosem. Ale humanizm ekologiczny nie może być ujmowany jedynie w sferze postaw ideacyjnych, lecz powinien być realizowany systemowo, w odniesieniu do wszystkich dziedzin życia społecznego w praktyce dnia codziennego, aby twórczo przekształcać i kontynuować ewolucję w procesie wychowania społeczeństwa do „czystych stylów życia” oraz wstrzeźliwości w konsumpcji. Z tego powodu postuluje wychowanie społeczeństwa mądrości, które ceni intuicję i subiektywność,

10 H. Skolimowski (1991) *Medytacje o prawdziwych wartościach człowieka, który poszukuje sensu życia*. Wrocław, s. 93.

11 H. Skolimowski (1999) *Wizje...*, *op. cit.*, s. 105.

12 H. Skolimowski (1991) *Medytacje o prawdziwych...*, *op. cit.*, s. 73.

13 H. Skolimowski (1991) *Ocalić Ziemię. Świt filozofii ekologicznej*. Warszawa, s. 27.

14 H. Skolimowski (1996) *Pozytywne ekologiczne modele życia. Konferencja Ziemia domem człowieka. Globalne i uniwersalne problemy ekologii a teoria i praktyka ochrony środowiska w Polsce 27-28 maja 1996*, s. 4.

ponieważ w każdym akcie oceny ilościowej kryje się jego zdaniem aprioryczny akt intuicyjnego, subiektywnego sądu.

Świadomość ekologiczna w ujęciu Skolimowskiego jest strukturą myślenia, która prowadzi do piękna i uświęcenia życia. Jak już w niniejszym artykule wspomniano, człowiek ekologiczny jest istotą duchową, wychowaną do zdrowej samorealizacji i apoteozy życia. Jest istotą świadomą zagrożeń, spowodowanych nie zrównoważonym rozwojem ekonomiczno – technokratycznym, prowadzącym do niszczenia środowiska życia – przyrody oraz ludzkiego zdrowia, pomijający kategorię szczęścia i wiodącym do nie ekologicznych stresów, nadmiernego konsumpcjonizmu¹⁵. Skolimowski uzasadnił, że mądrość jest kategorią historyczną – „nie jest to struktura permanentnych form, ale struktura form dynamicznych, podlegających ciągłemu przekształcaniu, dostosowaniu, przeformułowaniu. Mądrość ewolucyjna, to rozumienie, jak zmienia się kondycja ludzka przez stulecia, tysiąclecia”¹⁶. Według Skolimowskiego harmonia jest mądra, ponieważ utrzymuje wszelkie stany we właściwej równowadze, a wartości ekologiczne są autoteliczne, wiążą ludzi z naturą i są specyficzne dla tego gatunku.

Szacunek dla wartości życia w ujęciu Skolimowskiego jest podłożem postaw odpowiedzialności, ma „charakter jednoczący, w najszerszym i najgłębszym znaczeniu tych słów, wiąże to, co ekonomiczne, z tym, co etyczne i rewerencyjne, wiąże współczesne imperatywy etyczne z tradycyjnymi kodami etycznymi”¹⁷ w pokojowym współistnieniu ludzi i przyrody w środowisku życia. Według Skolimowskiego szczęście jest zrównoważeniem bytu, stanem wewnętrznego spokoju, który daje siłę i zdecydowanie. Spokój wewnętrzny jest źródłem prawdziwego szczęścia, a umysł ludzki stanowi organ współtworzący, który z materii danej tworzy nowe światy. Szczęście jest stanem równowagi osobowości, który jest odbierany przez innych jako promieniowanie i inspiracja, „to umiejętność scalania się z rzędem rzeczy dotykających niebios”¹⁸. Harmonia życia ludzkiego wymaga szacunku, godności, wiary w siebie. A więc dojrzałych postaw intra personalnych, określających stosunek do samego siebie oraz dojrzałych postaw wobec środowiska społeczno-przyrodniczego.

Trzeba jeszcze raz podkreślić, że etyka ekologiczna w ujęciu Henryka Skolimowskiego opiera się na wartości świętości życia, a w procesie humanizacji życia społecznego imperatyw ekologiczny ma stać się czystym imperatywem moralnym: zarówno świeckim jak i religijnym, racjonalnym i sakralnym, aby człowiek nie był narzędziem (środkiem), lecz celem. Ten imperatyw jest bliski filozofii Immanuela Kanta, postawie wobec życia Mohandasa Karamchanda Gandhiego (zwanego Mahatmą, Wielkim Duchem), postawie

15 *Op. cit.*, s. 2-3.

16 H. Skolimowski, J.K. Górecki, *op. cit.*, s. 151.

17, H. Skolimowski (1991) *Ocalić...*, *op. cit.*, s. 21.

18 H. Skolimowski (1993) *Nadzieja matką mądrych*. Łódź, s. 177.

czci dla życia Alberta Schweitzera oraz idei czci dla Ziemi Aldo Leopolda. Stał się również filozoficzną podstawą procesu socjalizacji w XX i w XXI wieku, dzięki któremu człowiek nabywa kompetencje społeczne w środowisku życia, uwrażliwia się na życiodajne piękno natury oraz zdrowy styl życia i może stać się nawet uduchowionym *homo creator* dla kultury fizycznej w XXI wieku.

Proces socjalizacji uduchowionego *homo creator* dla kultury fizycznej

Według antropologów kultury proces kulturalizacji, związany z nabywaniem kompetencji kulturowych, uczeniem się kultury jest „uświadamianym i nieuświadamianym procesem przejmowania treści kulturowych, przekazywanych z pokolenia na pokolenie (...). Ponadpokoleniowy przekaz treści kulturowych związany jest z wagą przypisaną przez społeczeństwo do wartości wysoko stojących w hierarchii (...) jest gwarantem ciągłości ponadpokoleniowej”¹⁹ Ralph Linton wyjaśnił, że kultura określa typ społeczeństwa i osobowość społeczną jednostki, dlatego ludzie w danym społeczeństwie mogą podzielać np. te same postawy ideacyjne, dotyczące zdrowego stylu życia, kultury fizycznej, chociaż zachowania łączące się z tymi postawami są różne. Dzieje się tak, ponieważ społeczeństwo określa obowiązujące wzory myślenia i działania, tworząc ewoluującą świadomość społeczną w zakresie kultury idealnej (ideacyjnej), materialnej oraz w związku z regułami działania społecznego – imperatywy kulturowe. Ten problem dotyczy również procesu socjalizacji w zakresie kultury fizycznej.

Socjalizacja jest procesem przekształcania „istoty biologicznej” w jednostkę o osobowości społecznej. Proces socjalizacji stanowi implikację procesu kulturalizacji i przygotowuje do pełnienia kulturowo zdeterminowanych ról społecznych, jako „zbioru praw i obowiązków wiążącego każdego, kto zajmuje daną pozycję społeczną, bez względu na cechy osobiste”²⁰. W procesie socjalizacji jednostka dojrzewa do kompetencji społecznych, udziału w życiu społecznym – dzięki wychowaniu naturalnemu w rodzinie i grupie rówieśniczej oraz procesowi wychowania we względnie zamkniętych grupach społecznych (wychowanie bezpośrednie), a także dzięki procesowi wychowania pośredniego (mass media). Socjalizacja, jakiej poddawana jest jednostka, trwa przez całe jej życie i zmienia się w ciągu jej życia²¹. W procesie socjalizacji, wieloczynnikowo stymulowanymi, entropijnie zmieniającymi się sytuacjami życia społecznego dokonuje się interioryzacja kulturowo zdeterminowanych wzorów zachowań. Jak już w niniejszym artykule podkreślono każde społeczeństwo ma wzory poszczególnych ról społecznych, a socjalizacja nie jest procesem ani całkowitym, ani zakończonym. Nowe generacje społeczne wstępują do za-

19 H. Mielicka (2000) (opr., wstęp) *Socjologia wychowania. Wybór tekstów*. Kielce, s. 5.

20 P. Sztompka (2002) *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków, s. 110.

21 J. Szacki (2002) *Historia myśli socjologicznej*. Warszawa, s. 932.

stanego dziedzictwa – z nowej perspektywy, nie do końca zsocjalizowanych uczestników, przekraczając granice²² w międzypokoleniowym sposobie życia.

Wyjaśniając znaczenie procesu socjalizacji dla kultury fizycznej w XXI wieku nie można pominąć wartości procesu wychowania. Według Władysława Zaczyńskiego wychowanie nie tylko z definicji, ale także w porządku empirycznym było i jest działaniem ukierunkowanym na cel, w którym są uwikłane określone wartości. Od zarania swego istnienia było dziełem rozumnego działania człowieka i było powierzane tym członkom wspólnoty plemiennej lub rodowej, którzy mieli uznanie grupy dla posiadanego przez nich doświadczenia²³. Natomiast w koncepcji Bogdana Nawroczyńskiego wychowanie jest „sztuką, nie zaś mechanicznym tylko stosowaniem z góry przepisów lub też wykonywaniem urzędowego programu”²⁴. Bogdan Suchodolski podkreślił, że rozwój człowieka jest wrastaniem w środowisko, upodabnianiem się do otoczenia, stopniowym rozrastaniem się i pogłębianiem osobowości²⁵. Stanisław Kawula, opowiadając się za szerokim rozumieniem procesu wychowania i jego rozległym kontekstem społeczno-kulturowym, podkreślił, że funkcjonuje szereg ujęć wychowania, określonych w następujących kategoriach: wychowania jako naprawy ludzkiego świata, wychowania jako wprowadzania w życie wartościowe, wychowania jako stawiania i rozwiązywania zadań, wychowania jako zmiany celowej, wychowania przez aktywne uczestnictwo, wychowania jako kierowania rozwojem w różnych stadiach rozwoju człowieka, wychowania jako towarzyszenia jednostce (prąd antypedagogiki)²⁶.

W procesie wychowania, socjalizacji kształtują się postawy, rozumiane jako „trwałe oceny – pozytywne lub negatywne – ludzi, obiektów i idei. Postawy są trwałe w tym sensie, że często utrzymują się przez dłuższy czas. Chwilowa irytacja z powodu czegoś, co ktoś powiedział, nie jest postawą, ale trwałą, negatywny obraz tej osoby jest postawą. Postawy są oceną, to znaczy, że są one pozytywną lub negatywną reakcją na coś”²⁷. Postawy są stałymi składnikami osobowości, odnoszą się do wartości i są rezultatem stosunku do idei, siebie, innych osób, własnego narodu, państwa, a także przyrody żywej i świata rzeczy martwych, pracy²⁸. Postawy proekologiczne są kształtowane na fundamencie wartości ekologicz-

22 J. Piekarski (2004) *Trzy uwagi na temat pogranicza pedagogiki społecznej* [w:] S. Palka (red.) *Pogranicza pedagogiki i nauk pomocniczych*. Kraków, s. 196.

23 W.P. Zaczyński (1992) *W sprawie antynomii celów i wartości*. „Kultura i Edukacja” nr 2, s. 16, 21.

24 B. Nawroczyński (1929) *O zawodzie nauczyciela*. Warszawa, s. 10.

25 B. Suchodolski (1935) *Kształcenie* [w:] Z. Lempicki (red.) *Świat i życie. Zarys encyklopedyczny współczesnej wiedzy i kultury*. T. 3. Lwów – Warszawa, s. 191.

26 S. Kawula (1998) *Wychowanie jako wspomaganie rozwoju. Towarzystwo w rozwoju jedną z relacji międzyludzkich* [w:] K. Rubacha (red.) *Wokół szkoły i edukacji. Syntezy i refleksje*. Toruń, s. 86.

27 E. Aronson, T.D. Wilson, R.M. Akert (1997) *Psychologia społeczna serce i umysł*. Poznań, s. 313.

28 K. Denek (1996) *Na wakacyjnych szlakach*, Toruń, s. 27-28.

nych na tle innych wartości i wyrażają się odczuwaniem niepokoju w związku ze stanem środowiska życia²⁹ oraz troską o psychofizyczny dobrostan danej osoby.

Wśród dążeń edukacyjnych w kulturze europejskiej można wymienić zarówno twórcze wykorzystanie dziedzictwa kultury³⁰, jak i myślenia oraz działania w kategoriach ekologicznych w związku z promowaniem zdrowego stylu życia – w procesie kreowania zrównoważonego rozwoju edukacyjnej sfery życia społecznego. W tym celu powstają szkoły promujące zdrowie, w szerokim słowa znaczeniu. Te instytucje dydaktyczno-wychowawcze nie tylko wychowują do zdrowego (ekologicznego) stylu życia, kultury fizycznej, lecz troszczą się również o kreowanie rzeczywistego partnerstwa między szkołą, domem i społecznością lokalną.

W myśl obowiązujących standardów wszystkie szkoły muszą realizować koncepcję humanizacji oświaty i życia społecznego w celu zachowania równowagi pomiędzy potrzebami współczesnego pokolenia i przyszłych pokoleń. Nauczyciele w swojej pracy wychowawczej są zobowiązani tak kreować proces dydaktyczno – wychowawczy, aby uczniowie znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego – w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym, duchowym, stąd cele wychowawcze dotyczą rozwoju fizycznego, zdolności postrzegania i kojarzenia, rozwoju emocjonalnego, intelektualnego, moralnego, woli, rozwoju duchowego i społecznego³¹.

Trzeba podkreślić, że kultura fizyczna w XX i w XXI wieku stała się ważnym czynnikiem kształtowania zdrowia, dlatego cele edukacyjne dotyczą wspomagania wszechstronnego i harmonijnego rozwoju uczniów, włącznie z troską o ich sprawność, aktywność ruchową o charakterze rekreacyjno-sportowym i zdrowie, a także realizowanie higienicznego trybu życia. Nowym zjawiskiem w zreformowanym systemie oświaty, począwszy od II etapu edukacyjnego, są ścieżki edukacyjne o charakterze wychowawczo-dydaktycznym. Przykładem w tym zakresie jest wychowanie fizyczne, ponieważ stanowi dobrą płaszczyznę integrowania działań wielu dziedzin edukacyjnych, a współczesna koncepcja wychowania fizycznego opiera się na zasadzie spójności procesu nauczania i procesu wychowania, wielostronnego kształcenia, znoszenia barier oddzielających myślenie od działania. Realizowane w procesie dydaktyczno-wychowawczym ścieżki edukacyjne stwarzają więc warunki do holistycznego działania w środowisku życia³².

29 P. Matczak (2000) *Problemy ekologiczne jako problemy społeczne*. Poznań, s. 55.

30 *Biała księga kształcenia i doskonalenia. Nauczanie i uczenie się na drodze do uczącego się społeczeństwa* (1997), Warszawa, s. 78. Por. również H. Kwiatkowska (1997) *Europejskość edukacji nauczycielskiej: geneza – wyznaczniki – konkretyzacja* [w:] I. Wojnar, J. Kubin (red.) *Edukacja wobec wyzwań XXI wieku*. Warszawa, s. 261.

31 J. Dobrzyńska, W. Książek (opr.) (2001) *Ministerstwo Edukacji Narodowej o programie wychowawczym szkoły*. Warszawa, s. 6, 32-33.

32 M. Lepczyk, R. Jeziński, J. Krypa (opr.) (2000) *Ministerstwo Edukacji Narodowej o wychowaniu fizycznym*. Warszawa, s. 36-37.

Kultura fizyczna jest związana ze środowiskiem przyrody, którego człowiek stanowi integralną część, stąd kształtowanie wrażliwości ekologicznej na problemy środowiska życia stało się również istotnym elementem wychowania fizycznego. Występuje zwłaszcza podczas zajęć terenowych: wycieczek, obozów sportowych, rajdów turystycznych, rejsów żeglarskich, „zielonych” i „białych” szkół³³. W myśl postulatów edukacyjnych w XXI wieku kulturę fizyczną należy kreować również w związku z edukacją prozdrowotną, edukacją regionalną i europejską oraz z wychowaniem patriotycznym i obywatelskim. Istotne znaczenie w kreowaniu kultury fizycznej ma również czas wolny, który według Joffre Dumazedier’a obejmuje zajęcia wykonywane z chęci wypoczynku, bezinteresownego kształcenia lub dobrowolnego udziału w życiu społecznym – w poszczególnych kategoriach rekreacji fizycznej (ruchowej), twórczej, kulturalno-rozrywkowej, przez działalność społeczną³⁴ (również w zakresie kultury fizycznej). Czas wolny nie tylko sprzyja rewitalizacji organizmu i poprawie samopoczucia, ale ma również znaczenie kulturotwórcze. Jest ujmowany, badany, wyjaśniany w aspektach: fizjologiczno-zdrowotnym, ekonomicznym, socjologicznym, psychologicznym, pedagogicznym.

Poza tym zdrowy styl życia jako wartość w procesie socjalizacji dla kultury fizycznej ma bardzo szerokie konotacje dobrostanu, wykraczające poza biologiczną homeostazę³⁵, rozumianą jako równowagę dynamiczną w utrzymaniu stałych warunków wewnątrz organizmu (które umożliwiają sprawne funkcjonowanie). Chodzi przede wszystkim o konotacje filozoficzne, społeczne, teologiczne, psychologiczne, pedagogiczne w ambiwalentnej naturze ludzkiej – instynktu życia i twórczego działania (eros) oraz instynktu walki, a nawet okrucieństwa (*tanatos*).

Kończąc trzeba podkreślić, że ogromną rolę w procesie socjalizacji dla kultury fizycznej w XXI wieku – na fundamencie humanizmu ekologicznego – ma zapobieganie załamaniu osobniczej homeostazy oraz kształtowanie woli pozytywnego odreagowywania stresu za pomocą sportu, gimnastyki ogólnorozwojowej, zajęć ruchowo-tanecznych, turystyki itp. Sprzyja to konstruktywnej i harmonijnej adaptacji do postępujących zmian w środowisku życia oraz ekologicznej afirmacji człowieczeństwa w różnorodnych aspektach i formach kultury fizycznej w środowisku społeczno-przyrodniczym, na fundamencie wartości ekologicznych, takich jak: rewerencja (szacunek dla życia), odpowiedzialność, współczucie, współodczuwanie, powściągliwość życia bez marnotrawstwa, symbioza.

33 *Op. cit.*, s. 37.

34 D.R. Tauber (1998) *Pedagogika czasu wolnego zarys problematyki*. Poznań, s. 19.

35 M. Wyrostkiewicz (2007) *Ekologia ludzka. Osoba i jej środowisko z perspektywy teologiczno-moralnej*. Lublin, s. 119.